

สภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*

Problem Condition of Learning Pali Language in the Department of
Social Study Subject, Religion and Culture of Students: Case Study
in Secondary Schools, Muang District, Chiang Rai Province

ชาญชัย ฤทธิร่วม, โกมินทร์ วังอ่อน และวิกรม บุญนุ่น
Chanchai Rittiruum, Gomin Wang-on and Vikrom Boonnun
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: wi_chan_cru@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีพื้นที่การวิจัยคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 333 คน ใช้วิธีสุ่มเลือกโดยการกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรในโรงเรียน และกลุ่มประชากรที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม และการประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนส่วนหนึ่งประสบปัญหาในด้านการอ่านภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่ในตำราเรียน และการฟังภาษาบาลีจากการสื่อสารของครูผู้สอน รวมทั้งจากแหล่งความรู้อื่นที่เข้าถึงได้ มีค่าร้อยละระหว่าง

*ได้รับบทความ: 24 มีนาคม, 2565; แก้ไขบทความ: 1 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 23 สิงหาคม 2565

Received: March 24, 2022; Revised: June 1, 2022; Accepted: August 23, 2022



21.4-23.5 และยังประสบปัญหาเมื่อมีโอกาสนำไปใช้เพื่อการสื่อสารกับสังคม การพูด อธิบายความหมายของภาษาบาลีที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสิ่งที่ได้พบเจอในสังคม

2. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นต้น ต้องเน้นการพัฒนาทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียนไปด้วยกัน คือ 1) การปรับวิธีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมากขึ้น โดยการอธิบายแยกศัพท์ตามหลักไวยากรณ์พร้อมยกตัวอย่างประกอบ 2) การใช้วิธีการสอนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับกับหลักธรรมเพื่อสร้างข้อสรุปที่ดี 3) การจัดนิทรรศการบูรณาการภาษาบาลีในหลักธรรม แนวคำสอน และการปฏิบัติที่สามารถถ่ายทอดในเชิงศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ และ 4) การเรียนรู้ภาษาบาลีกับผู้รู้ ปราชญ์ศาสนา

คำสำคัญ: ปัญหาของการเรียนรู้; ภาษาบาลี; นักเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study problem conditions and characteristics of learning Pali language in department of social study subject, religion and culture of students in secondary schools, Muang district, Chiang Rai and 2) province and to suggest the ways to improve and promote teaching and learning Pali language in department of social study subject, religion and culture of students in secondary schools. The research was qualitative and quantitative. The school for this research was secondary school Muang district, Chiang Rai province. The sample group was consisted of 333 lower secondary school students using a random sampling method by determining the proportions according to the school population and 9 teachers chosen specifically from department of social study subject, religion and culture. The research instruments were questionnaires and small group meeting. Data analysis was based on mean, content analysis and descriptive writing.

The result of this research as follows:

1. Some students had some problems to read Pali appearing in the text as well as to listen to Pali from communication of their teachers or other sources that students could find. The mean of their problems to understand Pali was 21.4-23.5 and some students had some problems to communicate, to read, to write, to speak and explain



the meaning of Pali in the society properly.

2. The ways to improve and promote teaching and studying Pali in the department of the first department of religion, moral and ethics and department of social study subject, religion and culture for secondary school students emphasising teachers and students through the process of participating and learning together were 1) teachers had to adjust the method to explain for the students by analysis Pali vocabularies from the roots according to grammar and gave them examples 2) teachers had to use new methods appropriate to students such as encouraging students to connect events or news to the Buddha's teaching for the good conclusion. 3) exhibitions for doctrines and the way to follow the Buddha's doctrines should be held in the form of creative art for learning and 4) learning Pali and discuss it with scholars in Buddhism.

Keywords: Problems of learning; Pali language; Students in secondary schools

1. บทนำ

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏติโบราณที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท เมื่อแรกเริ่มประกาศพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีในการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ชนชาวมคธ ภาษาบาลีจึงเป็นพุทธพจน์ที่ทำให้คนเข้าถึงรสพระธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ (พระมหาประสิทธิ์ ญาณปทีโป และอดุลย์ คนแรง, 2558, หน้า 7) และภาษาบาลีอาจถูกจัดได้ว่าเป็นภาษาที่สองหรือภาษาที่สามที่ปรากฏใช้อยู่ในสังคมประเทศไทย อันเกี่ยวเนื่องกับเป็นสังคมชาวพุทธที่มีพระสงฆ์นำภาษาบาลีมาใช้ในการสื่อสารคำสอนในพระพุทธศาสนา ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน หรือผู้ใคร่สนใจเรียนรู้ทั้งในด้านพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ทั้งเพศบรรพชิตและเพศฆราวาส ทำให้คณะสงฆ์มหาวิทยาลัยสงฆ์และสำนักเรียนต่างๆ จัดให้มีการศึกษาทั้งพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญศึกษา

ในขณะเดียวกันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ภาษาบาลีเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ควบคู่กับหลักศาสนาพุทธ และศีลธรรมทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยครูผู้สอนจัดแผนการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หลักธรรม คำสอน และแนวปฏิบัติต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ปรากฏมีอยู่ของภาษาบาลี ทั้งที่เป็นคำศัพท์ภาษาบาลีคำโดดและภาษาบาลีคำควบได้แก่ องค์ประกอบของพุทธศาสนา มูลเหตุกรรมเกิดศาสนา ศาสดา หลักธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่สำคัญ อาทิ ไตรลักษณ์ ไตรสิกขา โอวาท อิทธิบาท 4 สังหัตถ์ 4 พรหมวิหาร 4 สาราณียธรรม 6 ทิศ 6 อบายมุข 6



หลักการสร้างตนเป็นคนดี หลักธรรมในการปกครอง หลักธรรมในการดำรงชีวิตและการทำความดี พิธีกรรม และวันสำคัญของศาสนาพุทธ พุทธศาสนสุภาษิต และการฝึกสวดมนต์และแผ่เมตตา เป็นต้นการสอนให้นักเรียนได้ฝึกอ่าน พุทธ เขียน และฟังที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์เกิดสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลีเบื้องต้นที่ใช้ งานได้กับการรับรู้ การสื่อสาร การอธิบายความหมาย พรรณนาความ การต่อยอดในระดับที่สูงขึ้น และส่งผลให้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของหลักความเป็นจริงตามแนวทางพระพุทธ ศาสนาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ภาษาบาลีปรากฏอยู่และสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทำให้คณะผู้วิจัยตระหนัก ถึงการเรียนรู้ภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ว่าสมรรถนะวิสัยทางภาษาการสื่อสารที่ใช้ภาษา บาลีเบื้องต้น ด้านการอ่าน การเขียน การพูด และการฟังนั้นสะท้อนถึงปัญหาของการเรียนรู้ของนักเรียน มากน้อยเพียงใดแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและ เพิ่มความสามารถของครูผู้สอนที่จะส่งผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นควรดำเนินการอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้พื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียน มัธยมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีขั้นตอนการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประชากรที่ใช้ศึกษาคือ นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระดับชั้นที่ 1-3 รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,822 คน จากจำนวน 9 โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) ความเชื่อมั่นที่ 95% และยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 333 คน สุ่มเลือกโดยการกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากรในแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีที่ปรากฏ อยู่ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ด้านความสามารถ



ในการใช้ภาษาบาลี การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และผลสำเร็จของการนำไปใช้ในชั้นเรียนและสังคม โดยใช้การแปลความสมรรถนะวิสัยทางภาษาระดับที่ใช้งานได้กับการสื่อสารทั่วไป หมายถึง ผลรวมความสามารถตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง โดยนำข้อสรุปจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาเสนอให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วร่วมกันเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่ และสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคม พัฒนาการเรียนรู้และเข้าใจ ภาษาบาลีของเด็กนักเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางการศึกษา

การวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาการตีความให้ สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา และการทำข้อสรุปเชื่อมโยงอย่างสมเหตุสมผลแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ตามประเด็นศึกษาดังนี้

1. สภาพปัญหาของการเรียนรู้ภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลีของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สะท้อนถึง ปัญหาการเรียนรู้ (n = 333)

ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี	ระดับความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการอ่าน					
- ความสามารถในการอ่านภาษาบาลีในตำราเรียนของโรงเรียน	27.3	26.2	23.5	15.0	8.0
- ความสามารถในการอ่านภาษาบาลีในเอกสารทั่วไป	33.1	28.9	20.9	9.1	8.0
2. ด้านการเขียน					
- ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีในตำราเรียน	39.3	28.2	23.0	9.5	-



ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี	ระดับความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
- ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีเพื่อการสื่อสาร	38.3	28.9	25.7	7.1	-
3. ด้านการพูด					
- ความสามารถในการพูดภาษาบาลีเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน	42.6	25.1	24.3	8.0	-
- ความสามารถในการพูดภาษาบาลีในสถานที่ทั่วไป	35.8	23.5	22.5	9.1	9.1
4. ด้านการฟัง					
- ความสามารถในการฟังภาษาบาลีจากการสื่อสารของครู	28.9	25.7	21.9	12.8	10.7
- ความสามารถในการฟังภาษาบาลีจากแหล่งอื่นๆ ทั่วไป	30.5	24.1	24.1	12.8	8.5

ตารางที่ 1 ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการอ่าน การเขียน การพูด และการฟังที่สะท้อนถึงปัญหาการเรียนรู้ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ส่วนมากนักเรียนมีระดับการเรียนรู้ด้านการเขียนและด้านการพูดภาษาบาลีที่ดี คือ ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่ในตำราเรียน ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.5 ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีเพื่อการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 92.9 ความสามารถในการพูดภาษาบาลีเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และความสามารถในการพูดภาษาบาลีในสถานที่ทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมามากกว่าครึ่งนักเรียนมีระดับการเรียนรู้ด้านการอ่านที่ดีเช่นกัน คือ ความสามารถในการอ่านภาษาบาลีในตำราเรียนของโรงเรียนตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.0 และความสามารถในการอ่านภาษาบาลีจากเอกสารทั่วไปที่ปรากฏอยู่ในสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น ป้ายสุภาพชนในวัด ปรัชญาของโรงเรียน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 82.9 และถัดมามากกว่าครึ่งเช่นกันนักเรียนมีระดับการเรียนรู้ด้านการฟัง คือ การฟังภาษาบาลีจากการสื่อสารของครูผู้สอน ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.5 และความสามารถในการฟังภาษาบาลีจากแหล่งอื่นๆ เช่น ในวัด สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 78.60



ในขณะที่นักเรียนส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการอ่านภาษาบาลีในตำราเรียนของโรงเรียน อยู่ในระดับน้อยถึงระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.0 และประสบปัญหาในการอ่านภาษาบาลีจากเอกสารทั่วไปที่ปรากฏอยู่ในสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น ป้ายสุภาหิตในวัด ปรัชญาของโรงเรียนเป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 17.1 และส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการฟังภาษาบาลีจากการสื่อสารของครูผู้สอน อยู่ในระดับน้อยถึงระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.5 และความสามารถในการฟังภาษาบาลีจากแหล่งอื่นๆ เช่น ในวัดสถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 21.4

ตารางที่ 2 ค่าร้อยละความสำเร็จและสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลีของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สะท้อนถึงปัญหาของการเรียนรู้ (n = 333)

ความสำเร็จและสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลี	ระดับความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสื่อสารกับคนในสังคมได้					
- ความสามารถในการอ่านภาษาบาลีให้คนอื่นฯ นอกชั้นเรียนฟังได้	45.0	25.0	23.0	7.0	-
- ความสามารถในการพูดภาษาบาลีให้คนอื่นฯ นอกชั้นเรียนฟังได้	50.1	20.5	20.3	9.1	-
- อธิบายความหมายของภาษาบาลีให้คนอื่นฯ นอกชั้นเรียนฟังได้	50.2	25.4	24.4	-	-
2. ความสามารถสื่อสารกับเพื่อนในชั้นเรียนได้	33.7	23.5	23.5	10.2	9.1
- ความสามารถในการอ่านภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้					
- ความสามารถในการพูดภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้	35.8	24.1	21.4	9.6	9.1
- อธิบายความหมายของภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้	25.8	23.0	22.5	9.6	9.1
3. การเขียนภาษาบาลีเพื่อการสื่อสารได้					
- ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีให้คนอื่นฯ นอกชั้นเรียนอ่านได้	34.8	26.1	23.0	9.1	7.0
- ความสามารถในการเขียนภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนอ่านได้	35.1	25.8	19.8	11.8	7.5



ความสำเร็จและสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลี	ระดับความสามารถในการเรียนรู้ภาษาบาลี				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปต่อยอดกับการเรียนในขั้นที่สูงขึ้นได้	31.0	27.5	22.0	10.5	9.0
5. ความสามารถในการนำภาษาบาลีไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน					
- ความสามารถในการอธิบายสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอ่านภาษาบาลี	33.2	23.0	20.8	14.4	8.6
- ความสามารถในการอธิบายภาษาบาลีที่พบเจอในสังคม	33.7	23.0	21.9	14.4	7.0

ตารางที่ 2 ความสำเร็จและสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการสื่อสารกับคนในสังคม กับเพื่อนในชั้นเรียน การเขียนเพื่อการสื่อสาร การต่อยอดและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองที่สะท้อนถึงปัญหาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ส่วนมากนักเรียนมีระดับการสื่อสารกับคนในสังคมได้ดี คือ สามารถอ่านและพูดภาษาบาลีให้คนอื่น ๆ นอกชั้นเรียนได้ ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.0 และ 90.9 ตามลำดับ รองลงมามากกว่าครึ่งนักเรียนมีระดับความสามารถในการเขียนภาษาบาลีเพื่อการสื่อสารให้คนอื่น ๆ นอกชั้นเรียนและเพื่อนในชั้นเรียนได้อ่าน ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.9 และ 80.7 ตามลำดับ และถัดมามากกว่าครึ่งเช่นกัน นักเรียนมีระดับความสามารถในการสื่อสารกับเพื่อนในชั้นเรียน เกี่ยวกับการอ่านภาษาบาลี การพูดภาษาบาลี และการอธิบายความหมายภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้ ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.7 และร้อยละ 81.3 เท่ากัน ตามลำดับ

ในขณะที่นักเรียนส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการเขียนภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนได้อ่าน คิดเป็นร้อยละ 19.3 และประสบปัญหาในการเขียนภาษาบาลีให้คนอื่น ๆ นอกชั้นเรียนอ่านได้ คิดเป็นร้อยละ 16.1 และส่วนหนึ่งประสบปัญหาในการอ่านภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้ คิดเป็นร้อยละ 19.3 และประสบปัญหาในการพูดและอธิบายความหมายของภาษาบาลีให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังได้นั้น คิดเป็นร้อยละ 18.7 เท่ากัน

ส่วนความสามารถนำเอาองค์ความรู้ไปต่อยอดกับการเรียนในขั้นที่สูงขึ้นได้ ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.5 และความสามารถในการนำภาษาบาลีไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการอธิบายสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอ่านภาษาบาลี และที่พบเจอในสังคม ตั้งแต่ระดับปานกลาง



ถึงระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.0 และ 78.6 ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากผลการศึกษาให้ข้อค้นพบถึง ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนในการใช้ภาษาบาลีทั้งทางด้าน การอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง จึงมี ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

- 1) ครูผู้สอนต้องปรับกระบวนการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมากขึ้น โดยการอธิบายด้วยการแยกศัพท์ตามหลักไวยากรณ์พร้อมยกตัวอย่างที่นักเรียนสนใจมาอธิบายให้เห็นภาพมากขึ้น
- 2) การใช้วิธีการสอนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับกับ หลักธรรมหรือพุทธศาสนสุภาษิตเพื่อสร้างข้อสรุปที่ดี
- 3) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าพบพูดคุยในประเด็น ที่ไม่เข้าใจ และการเล่านิทานในหนังสือพระธรรมบทหรือชาดกจะช่วยให้เข้าใจสื่อความหมายยิ่งขึ้น
- 4) ครูผู้สอนควรอ่านออกเสียงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน เพราะภาษาบาลีเวลาอ่านต้องออกเสียงให้ถูกต้องตาม อักขระพยัญชนะ
- 5) นอกจากสอนในห้องเรียนแล้วควรพาลงพื้นที่ภาคสนามตามวัดหรือสถานที่ที่มีคำศัพท์ ภาษาบาลี ปรากฏอยู่ตามต้นไม้ ตามป้ายต่างและในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรเชิญผู้รู้ นักปราชญ์ ศาสนาของชุมชนท้องถิ่น ที่ชำนาญทางด้านภาษาบาลีมาพรรณนาเรื่องราวในอดีตที่มีความสำคัญต่อพุทธ ศาสนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้มีศรัทธา ความเชื่ออยากเรียนรู้ภาษาบาลี และเข้าใจประวัติศาสตร์พระพุทธ ศาสนา
- 6) กิจกรรมการสอนที่มีสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ เช่น สร้างกิจกรรมเป็นละครคำศัพท์ภาษาบาลี ในบทเรียน มอบงานให้ไปหาข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบสอดแทรกคำศัพท์ ภาษาบาลี หรือการจัดนิทรรศการบูรณาการภาษาบาลีในหลักธรรม คำสอนและแนวปฏิบัติของพระพุทธ ศาสนาที่ถ่ายทอดออกมาในรูปของศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ และ
- 7) สถานที่เรียนควรให้เหมาะสม กับการเรียนการสอนภาษาบาลีจัดให้เป็นพื้นที่หนึ่งของการจัดการเรียนการสอน เพราะภาษาบาลีเป็น หมวดที่จัดอยู่ในสาระศาสนา วัฒนธรรม จึงควรให้แก่การเคารพ เพราะมีวัตถุ สัญลักษณ์ของศาสนาอยู่ เช่น พระพุทธรูป รูปเคารพ และหนังสือพระไตรปิฎก เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งประสบปัญหาในด้านการอ่านภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่และสอด แทรกในเนื้อหาการเรียนรู้ในตำราเรียน ทั้งที่เป็นคำศัพท์ภาษาบาลีคำโดด และคำควบภาษาไทย ที่สื่อ ความหมายทางสังคมในหลักการพุทธศาสนาให้ผู้เรียนเรียนรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งเป็นความแตกต่าง ระหว่างการอ่านภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สอง ดังที่ มณีรัตน์ เอกโยคยะ (2558, หน้า 223) พบว่า องค์ประกอบ ในกระบวนการอ่านที่มีความแตกต่างกันระหว่างภาษาที่หนึ่งและภาษาที่สองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิด อุปสรรคและปัญหาในการอ่านภาษาที่สอง ในขณะที่ฟาฏินา วงศ์เลขา (2553) ชี้ว่าปัจจัยหลักประการที่



สะท้อนถึงปัญหาของผลสัมฤทธิ์ทางภาษาของเด็กไทยมาจากข้อจำกัดเกี่ยวกับปริมาณความรู้ด้านคำศัพท์ และ Tang (1997, หน้า 249-301) ซึ่งเชื่อว่าจวบจนเมื่อความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์ ในภาษาที่สองพัฒนาได้ถึงระดับที่เหมาะสม ผู้อ่านจะประสบความสำเร็จในการอ่านสารในภาษาที่สองได้ และอย่างไร Akamatsu (1998) ยังถือว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จในการอ่านนั้นคือ ความรู้ด้านคำศัพท์ของผู้อ่านภาษาที่สอง โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นอาจทำให้ผู้อ่านไม่สามารถใช้ความ สอดคล้องระหว่างตัวอักษรและเสียงมาช่วยสนับสนุนการอ่านได้

อีกทั้ง ปริมาณการอ่านค่อนข้างจะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับกับความสามารถจำคำศัพท์และ โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างๆ ได้เร็วและแม่นยำขึ้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปคนเรามาก่อนสารใน ภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่มากกว่าอ่านสารในภาษาที่สอง และปริมาณการอ่านในภาษาที่สองของผู้เรียน มักจะน้อยกว่าปริมาณการอ่านสารในภาษาที่หนึ่งของเจ้าของภาษา (Grabe, 2010, pp. 88-89) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนการอ่านที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มปริมาณการอ่านสารน่าจะเป็นปัจจัยที่ สำคัญประการหนึ่งในการช่วยพัฒนาทักษะการอ่านภาษาที่สองของเด็กไทยได้ (มณีรัตน์ เอกโยคยะ, 2558, หน้า 227)

ในบริบทการอ่าน แรงจูงใจสำหรับการอ่านระหว่างผู้อ่านภาษาที่หนึ่งและผู้อ่านภาษาที่สองอาจ แตกต่างกันมาก ผู้เรียนภาษาที่สองส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะอ่านสารในภาษาที่สองเพื่อประโยชน์ทางการ ศึกษาหรือวิชาการเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นการอ่านโดยได้รับมอบหมายจากครูอันเป็นแรง จูงใจภายนอก ในขณะที่แรงจูงใจจากภายในเพื่อที่จะอ่านซึ่งเกิดขึ้นจากการค้นพบคุณค่าของการอ่านภาษา ที่สองก็เป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการอ่านของผู้เรียน (Takase, 2007, pp. 1-18) ดังนั้น แนวทางที่น่าสนใจประการหนึ่งน่าจะมาจากการเพิ่มตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในให้ผู้อ่านมีความ ต้องการหรือมีความสนใจที่จะอ่านสารในภาษาที่สองด้วยตนเอง

ส่วนปัญหาการฟังภาษาบาลีจากการสื่อสารของครูผู้สอนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (1994) อันมีสาเหตุเกิดจากผู้ฟังไม่คุ้นเคยกับภาษาที่สอง เช่น เสียงพยัญชนะ เสียงสระบางตัวที่ทำให้ผู้ฟัง ไม่เข้าใจและถอดความหมายไม่ได้ รวมถึงความไม่สนใจหรือตระหนักในการเรียน และสอดคล้องกับ จูไรรัตน์ สวัสดิ์, เสน่ห์ สวัสดิ์ และวชิ พวงมณี (2559, หน้า 303) เกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็น ภาษาที่สองนั้น ควรสร้างความคุ้นเคยสำเนียงเจ้าของภาษา และอีกสาเหตุหนึ่ง ซึ่ง ปิยธิดา สุปัติ (2562, หน้า 64) ศึกษาพบว่า เนื่องจากสำเนียงของภาษาที่สองไม่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่ผู้เรียนใช้ โดยเฉพาะ ความแตกต่างของความสั้นยาวของเสียง การใช้วรรณยุกต์กำกับในการออกเสียง จึงทำให้ผู้เรียนไม่คุ้นเคย



ในสิ่งที่ได้ฟังและไม่ได้ฝึกฝนความต่างของภาษาเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนพบปัญหาในการฟัง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการควรมีแนวทางการเพิ่มจุดเน้นและตัวชี้วัดด้านการอ่านและการฟังภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่และสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนรู้อิงตำราเรียนที่นำไปสู่ความสำเร็จต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและครูผู้สอนที่จะต้อง ขนขวายหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ภาษาบาลีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เพียงพอ

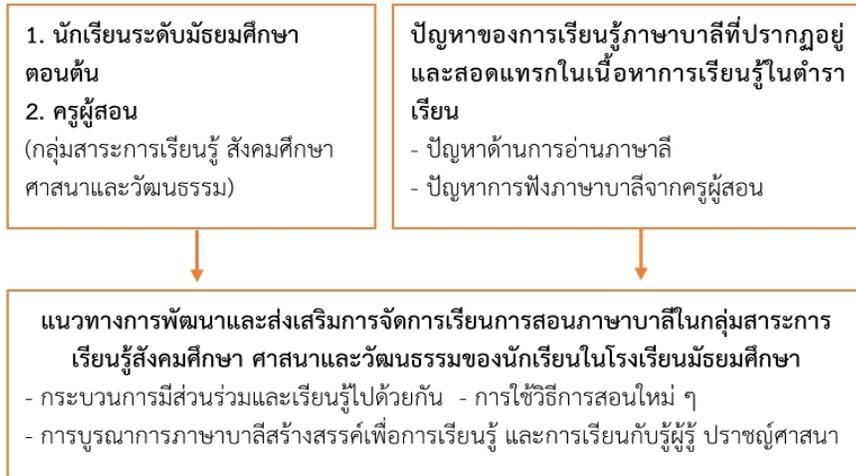
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 โรงเรียนมัธยมศึกษาควรสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้การใช้ภาษาบาลีทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อสร้างประสบการณ์และพัฒนาสมรรถนะในการใช้ภาษาบาลี ด้านการอ่าน ด้านการพูด ด้านการฟัง และด้านการเขียนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจความจริงทางสังคมอันประเสริฐตามหลักการของพระพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้

2.2 การพัฒนาทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ไปด้วยกัน ด้วยการปรับกระบวนการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายมากขึ้น การใช้วิธีการสอนใหม่ๆ การจัดนิทรรศการ บูรณาการภาษาบาลีสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ และการเรียนกับรู้ผู้รู้ ปราชญ์ศาสนา อันจะเป็นการพัฒนา และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สมรรถนะวิสัยทางภาษาการสื่อสารของการเรียนรู้ภาษาบาลีที่ปรากฏอยู่และสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนรู้อิงตำราเรียน สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม กลุ่มสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏพบปัญหาด้านการอ่าน และการฟัง อันเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสามารถของครูผู้สอน ทั้งนี้คงต้องคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนใหม่ๆ การบูรณาการการเรียนรู้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนกับสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่สนอง ต่อต่อพัฒนาการเรียนรู้ตามวัยของนักเรียน



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จุไรรัตน์ สวัสดิ์, เสน่ห์ สวัสดิ์ และวชิ พวงมณี. (2559). ศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างประเทศของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านน่านาน. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 ราชมงคลสร้างสรรค์กับนวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0, 8-9 สิงหาคม 2559*, หน้า 303-311. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- ปิยธิดา สุปต์ติ. (2562). *ปัญหาการฟังภาษาอังกฤษ กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองม่วง จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาประสิทธิ์ ญาณบพิโป และอดุลย์ คนแรง. (2558). บาลีภาษาของพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1), 7-15.
- ฟาฏินา วงศ์เลขา. (2553). *กลไกขับเคลื่อนการศึกษาก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. เดลินิวส์, 2 มีนาคม, 15.
- มณีรัตน์ เอกโยคยะ. (2558). ความแตกต่างระหว่างการอ่านภาษาที่หนึ่งและการอ่านภาษาที่สองและผลกระทบท่อการสอนการอ่านภาษาอังกฤษ. *ภาษาปริทัศน์*, 30, 233-250.



สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Akamatsu, N. (1998). L1 and L2 Reading: The Orthographic effects of Japanese on reading in English. *Language, Culture and Curriculum*, 11(1), 9-27.

Brown, G., & Yule. G. (1983). *Teaching the spoken language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Grabe, W. (2010). *Reading in a second language, in Kaplan, R.B. (Ed.)*. (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

Takase, A. (2007). Japanese high school students' motivation for extensive L2 reading. *Reading in a Foreign Language*, 19, 1-18.

Tang, H. (1997). The relationship between reading comprehension processes in L1 and L2. *Reading Psychology: An International Quarterly*, 18, 249-301.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

